

КОМІЧНІ ОСОБИСТОСТІ БЛАЗНЯ ТА КЛОУНА В ДІАЛОГІЧНИХ ВІДНОСИНАХ

С.О. Тарасова (Харків)

У статті розглядається проблема ідентифікації комічних особистостей блазня та клоуна в діалогічних відносинах. Розглянені типи діалогічних відносин: Клоун і Клоун, Клоун і Публіка, Клоун і Журналісти, Клоун та Самість. Надано детальний аналіз їх функціональних особливостей та основних характеристик. Представлені основні характеристики комічних особистостей блазня та клоуна: театральність, порожня ідентичність, карнавалізація та лінгвістичний парадокс. Визначено основні засоби реалізації комунікативних типів блазня та клоуна у вербальній та невербальній сферах.

Ключові слова: блазень, ідентифікація, діалогізм, карнавалізація, клоун.

Тарасова С.А. Комические личности шута и клоуна в диалогических отношениях. В статье рассматривается проблема идентификации комических личностей шута и клоуна в диалогических отношениях. Рассмотрены следующие типы диалогических отношений: Клоун и Клоун, Клоун и Публика, Клоун и Журналисты, Клоун и Самость. Предоставлен детальный анализ их функциональных особенностей и основных характеристик комических личностей шута и клоуна: театральность, пустая идентичность, карнавализация и лингвистический парадокс. Выделены основные характеристики. Определены основные средства реализации коммуникативных типов шута и клоуна в вербальной и невербальной сферах.

Ключевые слова: идентификация, диалогизм, карнавализация, клоун, шут.

Tarasova S.O. Comic images of jester and clown in dialogical relations. The problem of identification of comic personalities of jester and clown in dialogical relations is described in the article. The following types of dialogic relations are considered: Clown and Clown, Clown and Audience, Clown and Journalists, Clown and Self. A profound analysis of functional characteristics of the two personalities has been provided, their main characteristics are highlighted. The main characteristics of comic personalities of jester and clown are provided: theatricality, empty identity, carnivalization and linguistic paradox. Means of implementing the communicative types of jester and clown in verbal and nonverbal areas have been stated.

Key words: carnivalization, clown, dialogism, identification, jester.

У сучасній антропоцентричній лінгвістиці все більша увага приділяється значенню людського чинника у процесі пізнання світу – Людині, яка розмовляє у її модусах та відношеннях. Саме людина є центральним фігурантом цього процесу, вона є центром конструювання універсуму [11]. У фокус лінгвістики вже втрапила людина, яка пізнає світ, вольова людина, іронічна людина, людина нещира (С.М. Плотнікова), людина, яка обманює (В.І. Шаховський), людина агресивна (В.І. Жельвіс), людина, яка грає (Й. Хейзінга) та інші. Ще одним модусом буття людини, без якого неможливо уявити світ, є людина, яка сміється (В.О. Самохіна). Саме на цьому модусі будується гумор і існує

гумористична комунікація. Саме тому питання всебічного дослідження гумористичного дискурсу з позиції адресанта – мовця, основною інтенцією якого є продуціювання комічного дискурсу для отримання сміхової реакції партнера, набувають сьогодні особливої актуальності [14]. Згідно Я.В. Проппу, «є люди або групи людей, які мають хист до сміху, природжені гумористи, люди, які мають неабиякий гострий розум, уміють сміятися не тільки самі, але й веселити інших» [12], тому у соціокультурному бутті людини, яка сміється, можна виділити дві моделі – блазня та клоуна, які перебувають у діалогічних відносинах зі світом та між собою. Саме вони стають об'єктами

нашого дослідження. Блазень є попередником клоуна, адже він з'явився ще у 13 ст. в Середньовічній Англії і виконував функцію «Іншого», створюючи навколо себе свої окремі хронотопи [2, с. 56–58].

У колективній свідомості будь-якої лінгвокультури при згадці про блазня вибудовується цілий ряд понять: плут, шут, дурак (М.М. Бахтін); шут Господен, трикстер, дурак, клоун, юродивий (А.В. Голозубов); шут, скоморох, паяц, Петрушка, дурак, плут, Арлекін (Т.А. Апінян); *fools, jesters and other entertainers* (С. Davidson); *fools, jesters, buffoons, minstrel fools, player fools* (J. Southworth) і т. ін. Блазень як соціокультурний типаж виконує цілий ряд ролей: від простакуватого селяка до столичного інтелектуала-жартівника, від другорядного слуги до протагоніста. Але найбільшої актуальності набув «інститут» мудрого блазня, який став головним персонажем «літератури дурнів», а також поклав початок морально-сатиричній традиції, дещо відмінній від малої прози про конні-кетчерів (мисливці за простаками, які використовували «розумну дурість», термін пішов з інтермедій Ф. Конні) [10, с. 15].

Суспільство завжди потребувало блазнів. «Блазень – особа майже коронована. Ковпак блазня – це та ж корона наче вивернута навиворіт. Блазень – це тінь влади, її дзеркальне відображення і за сумісництвом таємний наставник. Хоч хтось повинен був мати право, обходячи етикет, говорити правду без образ. Але існувала одна умова: правда повинна була звучати дотепно» [8, с. 142]. Блазні – це люди з чудернацькою поведінкою, але за своїми жартами ці комічні особистості приховують свої істинні думки і переживання, їх комізм інтелектуальний. Архетипний «вічний» персонаж блазня зберігав фундаментальні ознаки незалежно від культурно-історичної епохи, що яскраво демонструється в його природі. У Середньовіччі блазні не належали до жодного суспільного прошарку, не мали професії, посади, не займали якоїсь конкретної, тільки їм відведеної соціальної ніші. Вони служили при дворі знатних людей та у королів. Їх основним завданням було смішити свиту короля, але використовували лише розумні жарти, або його могли покарати. Блазні були набагато розумніші за королів, хоча часто мали і фізичні негаразди, які і висміювалися. У Середньовіччі блазні

прирівнювалися до радників, наближених до короля. Блазень був покликаний демонструвати безглуздість людського стану і мав робити це майстерно. Саме ця функція і передбачає його високий інтелект. Цей типаж володіє практично усіма жанрами комічного. Крім того, його мовленнєва майстерність передбачає вміння не просто стати виконавцем гумористичних текстів, а ще й створювати свої власні. Все це свідчить про наявність високої мовленнєвої культури [6, с. 49–50]

Розмірковуючи про функції блазня, М.М. Бахтін стверджує, що тільки за допомогою блазнів можливо віднайти та пізнати «внутрішню людину» інших, адже це є – чистою природною суб'єктивністю, оскільки адекватної, прямої (не притчевої з точки зору практичного життя) життєвої форми для цього не знайти [4, с. 406–412]. А.А. Мороз розглядав блазня як компонент мовної парадигми світу та виділяв такі його характеристики: 1) кривляється і блазнює на потіху іншим; 2) прикидаючись дурнем, говорить правду, хоч би якою гіркою вона була, не боячись покарання [10, с. 10].

О.В. Голозубов виводить сім основоположних рис західноєвропейського блазня як архетипа та наголошує на «неповноті», «незавершеності», «ущербленості» або ж, навпаки, «надмірності» цього персонажа у різних сферах буття, що зумовлює його ігровий і театральний потенціал по відношенню до пересічної суспільної норми – номосу [6, с. 254]. Т.А. Апінян також підкреслює опозиційність, гру, інтерпретацію і викривання як основні компоненти культурного призначення блазня. Для неї «блазень – це персоніфікація гри, [...] живе, діюче сумління, заховане в аномальну болонку, що шокує, а тому відразу не карається, [...] йому притаманна особливість бути спостерігачем, інтерпретатором і найчастіше – викривачем» [1, с. 230–231]. Таке твердження близько до трактування М. М. Бахтіним про персонажа, що перебуває в стані іносказання, тобто алегорично-притчевого споглядання світу з позиції «невід-світу-цього» [5, с. 416–419], а також Б.Ф. Андреевим: «Блазень – це неприродний дурень, сам собі на умі» [цит. за 12]. Таким чином, неможливо не відмітити зв'язок блазня із театральною грою і лицедійством, що передбачає вихід поза текст, поза хронотоп.

Виділяємо основні характеристики прояву блазнів:

1) **Театральність.** Блазні завжди діють у середовищі імпровізації та інсценізації, інтерпретації та гри з реципієнтом.

2) **Порожня ідентичність, маска.** Блазень – носій внутрішнього парадоксу та асоціативності. Буття блазня має не пряму, а вторинну природу, що за законами «розмитих меж» карнавалу дозволяє йому функціонувати у вигляді готової форми для наповнення чужими характерами, зокрема з сатирично-викривальною метою [13, с. 27–29]. В окремих творах елизаветинського періоду в Англії зустрічаємо блазня під іменем «Nobody» (напр., «Nobody and Somebody» (1606), «The Three Ladies of London» (1608), «City Gallant» (1614) та інші) як вказівку на порожність його ідентичності.

У цьому аспекті слід також згадати британського дослідника Д. Саутворта, автора останнього ґрунтовного дослідження про історію блазнів. Він пише: «У деяких ранніх європейських згадках його [блазня] означено словом *nebulo* (лат.) [«пройдисвіт, шахрай»]..., що передає точну оцінку його соціального статусу... Його позиція у феодальній ієрархії була не просто низькою; разом із менестрелями його було цілковито виключено з неї. Не будучи ані владарем, ані кліриком, ані вільною людиною, ані слугою, він існував у суспільному вигнанні, наповнюючи себе іншими» [21, с. 125–126]. Г.О. Пастушок пояснює такий парадокс нульової ідентичності блазня тим, що цей персонаж перебуває на межі двох сміхових стихій: сміху над іншими і сміху інших над собою. Перший передбачає «обізнаність» блазня з типовими «сучасними» формами людських пороків, а останній – його здатність утілити їх і правдоподібно зіграти. Він відновлює публічність людського образу, «озовнішнює» внутрішнє, приватне життя персонажів і опосередковано самого реципієнта твору [цит. за 17, с. 385–386].

3) **Карнавалізація.** Термін «карнавалізація» був уведений М.М. Бахтіним, його головною складовою була «інверсія довічних протиставлень»: королем оголошується блазень, єпископом – сквернослов і богохульник, «верх стає низом» (матеріально-тілесний низ, за термінологією М.М. Бахтіна). Яскравими проявами карнавальності були

антиконвенційність, ламання традиційних жанрових кодів, гра із часопросторовими кордонами художнього світу, нарративними експериментами. Американський дослідник І. Хассан в якості одного з основних ознак виділяє карнавалізацію у світі блазнів, як «центрову силу мови, веселу відносність предметів, участь у дикому порядку життя, іманентність сміху і іронії» [цит. за 17, с. 390–391]. Карнавальні аспекти вбачаються на декількох рівнях: концептуальному – загальна побудова мови, філософія хаосу, характерна для карнавального світогляду; життєво-сюжетному – конкретні епізоди включають характерні моменти карнавальної естетики (переодягання, гра масками, зміщення сакрального і профанного).

4) **Лінгвістичний парадокс.** Крім того, що особистість блазня носить у собі парадокс, його мова також наповнена лінгвістичним парадоксом та гротеском. Комунікативні мотиви й цілі комуніканта роз'яснюють вибір ним конкретних мовних засобів та стилістичних прийомів, вербальних і невербальних засобів спілкування. Мова блазня характеризується численним використанням фразеологізмів в цілях мовної гри:

Touchstone: Come, shepherd, let us make an honourable retreat; though not with bag and baggage, yet with scrip and scrippage
[Shakespeare W. *The Twelfth Night*].

Блазень ніколи не користується шаблонними сталими виразами, він віддає перевагу обіграванню фразеологізмів як стилістичного засобу для реалізації функції висміювання. Високий рівень креативності проявляється у вмінні блазня пародіювати фразеологізми та створювати нові. Саме комунікативні властивості блазнів дозволяють їм блискуче виконувати свій основний професійний обов'язок – просвіщати та повчати господаря, відкривати йому очі на істинне положення речей.

Після 1610 року відмічається зменшення кількості згадок про блазнів, а вже у XVII ст. вони практично зникають зі сцени, але не з життя. О.Г. Пастушок уважає, що вони переживають функціональну трансформацію зі сценічного речника в авторську маску наратора, беручи на себе роль всюдисущої істоти, всезнаючого творця. Вони перетворюються в аукторіальних нараторів, що вільно входять у свідомість людей та інформу-

ють реципієнтів про те, як слід розуміти і сприймати життя [18]. Саме клоун починає втілювати ці функції.

Клоун є продовжувачем ідеї іпостасі блязня, але не є його копією: він зберігає часопросторові характеристики, «театральний хронотоп», авторську маску. Сьогодні все ще продовжується дискусія щодо коріння поняття «клоун». Англійське слово *clown* з'явилося в XVI столітті в значенні «мужик, селяк». Можливо, слово було запозичено з скандинавських мов (з ісл. *Klunni* або швед. *Kluns*, у значенні «незграбний»). Є також теорія, що слово походить від фр. *colon*, висхідного до лат. *colonus* «селянин», похідному від *colonia* «земля» (віддана в оренду). В сучасному значенні терміна клоун – цирковий, естрадний або театральний артист, який використовує прийоми гротеску і буфоніади.

Уперше клоун з'явився на сцені театру. У п'єсах клоун зазвичай грав роль простої людини, з'являючись на сцені або в синій куртці слуги, або в червонувато-коричневому одязі селянина. Кожен вихід представляв самостійну інтермедію, не пов'язану зі змістом п'єси. Вважається, що навіть Шекспір залишав у п'єсах порожнечі в розрахунок на те, що їх заповнить клоун. Клоун грав текст, написаний автором, але все ж таки був породженням народу, адже знаходився на службі у натовпу і звертався до безглуздості життєвих ситуацій. До кінця XVI століття клоуни перебралися з театрів у цирку, і сама назва «клоун» стало синонімом цього яскравого жанру мистецтва. Дійшло до нас і ім'я першого циркового клоуна – Біллі Саундерса, чий дебют відбувся саме на манежі астлеєвського (першого у світі) цирку. Клоун розігрував сценки «Витівки паяца», «Перетворення мішка». Біллі Саундерс разом з наїзником брав участь в кінному номері, виконуючи роль горе-жокея, якого кінь регулярно «скидав» з сідла, смішно коментуючи це [21, с. 128–130].

З часом поняття «клоун» стало занадто широким і загальним, але клоуни бувають різні: буфоніадні, музичні ексцентрики, пародисти, дресирувальники, коміки, міми. Кожен жанр має свої закони і секрети. Об'єднує їх одне: глядача потрібно здивувати, показавши в гіпертрофованій (гротескній) формі ту чи іншу людську якість, забавну

або безглузду ситуацію. Клоунаду можна назвати ожилим шаржем на вічні людські недоліки і злободенні події. Образ клоуна є «носієм індивідуального карнавальної свідомості, який здійснює такий специфічний синтез комічного, прекрасного, піднесеного та трагічного в пошуку образу мрії» [15, с. 3–8].

У вербальній сфері клоунада реалізується за допомогою жартів, демонстрації гумористичних комедій, комедій у жанрі стендап. Базові прийоми комічного зазвичай реалізуються на чотирьох рівнях: фонетичному, лексико-семантичному, синтаксичному та текстовому. Найхарактернішими особливостями є використання гіперболи, гротеску та пародіювання як найлегших прийомів для мови. Ці прийоми обираються свідомо клоунами, тому що вони є простими візуально та легкими для мовленнєвого вираження, що важливо для обрання правильної стратегії поведінки комунікантів [див. дет. 19; 20].

Однією з основних та найважливіших характеристик клоунади, яка простежується як у вербальній, так і невербальних сферах, є *діалогізм*. Для спілкування людині потрібен реальний співрозмовник, який би толерував слова іншого. На думку М.М. Бахтіна, «кожна репліка, якою б короткою й уривчастою вона не була, володіє специфічною завершеністю, виражає певну позицію мовця, на яку можна відповісти і зайняти відповідну позицію щодо неї» [9, с. 162–164]. Цінність чужого слова – в можливості бути почутим «Іншим». Власне, діалог – це можливість зрозуміти та почути іншу свідомість, це спосіб взаємодії двох свідомостей: «Мовець закінчує своє висловлювання, щоб передати слово іншому або дати місце його активно зворотному розумінню» [5, с. 308–391]. Надзвичайно важливим моментом бахтінської теорії є судження про те, що учасниками діалогу є не лише дві особи, але й «розуміння незримо присутнього «третього» [4, с. 389–420]. Адже тільки враховуючи факт словесної триєдності (слово – як дійство на трьох), можна, за задумом філософа, вписатися в діалог [7, с. 33–39].

Виділяємо такі типи діалогічних відносин:

1) **Клоун і Клоун**. Цей симбіоз є найбільш поширеним при виконанні клоунами реприз на сцені. Прикладом може слугувати один з антре, коміч-

ність якого спричиняється грою смислами – створюється двозначність у фінальній частині; результатом є нестандартність та ексцентричність комунікативної поведінки:

Clown 1: Where does a rabbit go when it loses its tail?

Clown 2: To the retail store, of course

[<http://www.harrythec clown.com/jokes.html>].

2) Клоун і Публіка. Клоунада – це свобода, якої не дає жодна інша професія. Кумедний, яскравий, інколи навмисне недотепний персонаж асоціюються з чарівником, який створює довкола себе позитивну ауру, сміх та веселощі. Проте за строкатим гримом ховається не просто обличчя, а вразлива душа, з переживаннями, тривогами, глибоким внутрішнім світом.

Але й поза сценою клоуни продовжують спілкуватися з глядачами і вважають їх найголовнішими вчителями, адже якщо їх не переконати, нема чого навіть виходити на сцену. Клоуни часто під час гастролей улаштовують вистави поза сценою, потішаючи публіку своїм гумором. Прикладом взаємодії Клоуна та публіки поза сценою може бути така ситуація:

A circus performer was pulled over by a Carnie officer for speeding. As the officer was writing the ticket, she noticed several machetes in the car.

“What are those for?” she asked suspiciously.

“I’m a juggler,” the man replied. “I use those in my act.”

“Well, show me,” the officer demanded.

So he got out the machetes and started juggling them, first three, then more, finally seven at one time, overhand, underhand, behind the back, putting on a dazzling show and amazing the officer. Another car passed by.

The driver did a double take, and said,

“My God. I’ve got to give up drinking! Look at the test they’re giving now”

[<http://www.jokes4us.com/peoplejokes/carniejokes.html>].

Комічність ситуації демонструється вторинним сприйняттям дій клоуна водієм.

3) Клоун і Журналісти. Співрозмовниками клоунів, через яких ми пізнаємо світ зі світлого боку, є журналісти та репортери. Під час інтерв'ю робіт-

ники мас-медіа намагаються серйозно розмовляти з клоунами про гумор та ставлять питання типу «Чи поза сценою клоуни залишаються клоунами?» Фантазія, спостережливність, оригінальність, вміння імпровізувати – головне в роботі клоуна. Тому поза сценою клоуни зовсім інші, це люди, які завжди націлені на самовдосконалення, доводячи, що розум і веселість прекрасно поєднуються. Наведемо рядки з інтерв'ю з Клоуном Рінглін (Ringling clown):

There’s a lot of psychological stuff that goes into clowning—like really trying to get the audience to feel emotion is a lot harder than doing a backflip and getting oohs and aahs. To make somebody laugh, it takes a lot of connection with your audience, and I really love that. For little kids, I never approach them super-high energy. I kind of just get down on my knee. I want to get at their level and just be welcoming. And then there’s adults who are afraid and have been their whole lives. I’ve had several cases of that, but by the end of the show, they’re saying, “I loved the show, you were great” [<http://saltlakemagazine.com/blog/2014/09/19/kid-friendly-interview-with-a-ringling-clown/>].

Таким чином, клоун самовдосконалюється та шукає нові шляхи до сердець публіки.

4) Клоун і Самість. Цей симбіоз перебуває в центрі діалогічної стратегії при розгляді Іншого (концепція М.М. Бахтіна). Згідно з цією концепцією буття людини перебуває у безперервному діалозі з «Собою» або «Іншим». Людина бере участь у цьому діалозі протягом всього свого життя. Вона постійно перебуває на межі себе і світу комунікації та смислу, дивлячись внутрішньо в себе, вона дивиться в очі Іншому, або очима Іншого. Внутрішня індивідуальність людини має сенс тільки через те, що вона може об'єктуватися у внутрішньому діалозі «Іншого» [3, с. 10–29]. Клоуни володіють внутрішньою діалогічною активністю, яка є мисленнєвим виступом у діалозі з вигаданими героями, імітуванням соціальних вербальних взаємовідносин, змін точок конфронтації різних Я-позицій. Репрезентацією такої діалогічної активності можуть слугувати монологи-роздуми клоунів. Наведемо, монолог клоуна про його життя, який несе

філософський смисл, що був опублікований у його інтернет-блогі:

Its funny, isn't it? My life is so funny that I had a life time of laughs. The bitter tears have already mixed up with the tears of joy that I couldn't even differentiate the two. Maybe that's why I look like this, one who couldn't smile and who couldn't cry as well.

[<http://injustajiffy.blogspot.com/2010/05/clowns-monologue.html>]

Таким чином, слід відмітити у висновку, що описані вище характеристики комунікативної поведінки блазня та клоуна є основними ознаками цього комунікативного типу комічних особистостей в діалогічних відносинах. За своїми мовленнєвими характеристиками блазня та клоуна можна відносити до елітарного та нестандартного типу комічної особистості.

Перспективою подальших пошуків убачаємо у виділенні додаткових характеристик блазня та клоуна у діахронічному аспекті в англomовному дискурсі. Подальші пошуки також пов'язані з дослідженням комунікативних особистостей клоуна та блазня в різних типах дискурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апинян Т.А. Игра в пространстве серьезного. Игра, миф, ритуал, сон, искусство и другие / Т.А. Апинян. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2003. – 400 с.
2. Барнс Дж. История мира в 10 ½ главах / Дж. Барнс. – М., 2005. – 258 с.
3. Батори А. Диалогическая самость: исследование и применение / А. Батори ; [пер. с англ. Бак В., Олеш П., Пучальска-Василь М. // Реконструкция субъективной реальности. Психология и лингвистика. – Х. : Изд-во Гуманитарный Центр (О.В. Савченко), 2010. – С. 10–29.
4. Бахтин М. Проблема текста у лингвистіці, філології та інших гуманітарних науках / М. Бахтин // Слово. Знак. Дискурс : Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. ; [за ред. М. Зубрицької]. – Львів : Літопис, 2002. – С. 389–421.
5. Бахтин М.М. Функция плута, шута, дурака в романе (Формы времени и хронотопа в романе) / М.М. Бахтин // Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования различных лет. – М. : Худож. лит., 1975. – С. 308–391.
6. Голозубов А.В. Теология смеха как феномен западной культуры : [монография] / А.В. Голозубов. – Харьков : ТО «Эксклюзив», 2009. – 468 с.
7. Голубовська І.О. Антропоцентризм у мо-

вознавстві та викладанні іноземних мов / І.О. Голубовська // Лінгвістика ХХ ст.: нові дослідження і перспективи / НАН України. Центр наук. досл. і викладання іноз. мов ; [редкол.: В.В. Акуленко (голов. ред.) та ін.]. – К. : Колос: Логос, 2006. – № 1. – С. 33–39.
8. Грабал Б. Я обслуговував англійського короля / Б. Грабал. – К. : «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2009. – 239 с.
9. Гринчишин Н.І. Принцип діалогу як світоглядна парадигма морально-ціннісних орієнтацій та самовдосконалення людини / Н.І. Гринчишин // Аксіологічні аспекти трансформації сучасного українського суспільства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Івано-Франківськ, 2007. – С. 162–164.
10. Мороз А. Концепт «блазень» у російській, англійській, і французькій культурно-мовних традиціях (на матеріалі романів Ф.М. Достоевського «Брати Карамазови», Дж. Голсуорсі «Сага про Форсайтів» і О. Дюма «Графья де Монсоро» : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство» / А.А. Мороз. – Донецьк, 2010. – 20 с.
11. Лашук М.О. Антропоцентричний підхід у дослідженні бінарних концептів «nahe» та «distanz» [Електронний ресурс] / О.М. Лашук. – Режим доступу : <http://naub.oa.edu.ua/2012/antropotsentrychnyjpidhid-u-doslidzhenni-binarnyh-kontseptiv-nahe-ta-distanz/>
12. Пропп Я.В. Проблеми комізму і сміху [Електронний ресурс] / Я.В. Пропп. – Режим доступу : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/propp/03.php
13. Род М. Психология юмора / М. Род ; [пер. с англ. под ред. Л.В. Куликова]. – СПб. : Питер, 2009 г. – 408 с.
14. Самохина В.А. Современная англоязычная шутка : [монография] / В.А. Самохина. – Харьков : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. – 356 с.
15. Самохіна В.О. Лікарняна клоунада як жанр англomовного медичного дискурсу / В.О. Самохіна, С.О. Тарасова // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. – № 1001. – 2015. – С. 3–8.
16. Сорокин Ю.А. Человек говорящий в его модусах и отношениях / Ю.А. Сорокин // Массовая культура на рубеже ХХ–ХХІ веков: Человек и его дискурс : сб. науч. тр. – М. : Азбуковник, 2011. – С. 7–23.
17. Шейгал Е.И. Шут и шутник: профессия или хобби? / Е.И. Шейгал, М.В. Мироненко // Жанры речи : сб. науч. ст. – Саратов : Изд-во ГосУНЦ «Колледж», 2005. – Вып. 4. – С. 385–399.
18. Russel V. Клоунський контрзнак та його алогічність [Електронний ресурс] / V. Russel. – Режим доступу : <http://vivaldi.nlr.ru/bd000235701/detail>.
19. Samokhina V.O. Hospital clowning in English medical discourse / V.O. Samokhina., S.O. Tarasova / Materials of 1St International Academic Conference “Science and Education in Australia, America and Eurasia: Fundamental

and Applied Science” (Australia, Melbourne, 25 June 2014). – P. 125–129. 20. Samokhina V.O. Cognitive patterns as elements of comic in genre of hospital clowning / V.O. Samokhina., S.O. Tarasova // *British Journal*. – P. 130–134. 21. Southworth J. *Fools and Jesters at the English Court* / J. Southworth. – Stroud : Sutton Publishing Limited, 2003. – 278 p.

REFERENCES

- Apinyan, T.A. (2003). *Igra v prostranstve sereznogo. Igra, mif, ritual, son, iskusstvo i drugie*. [Game in the space of serious. Game, myth, ritual, dream, art, and other]. St. Petersburg: St. Petersburg Publ. (in Russian)
- Bahtin, M.M. (1975). Funkciya pluta, shuta, duraka v romane (Formy vremeni i hronotopa v romane). [Function of rogue, clown, fool in the novel (forms of time and chronotope in the novel)]. *Voprosy literatury i estetiki. Issledovaniya razlichnyh let. – Questions of literature and esthetics. Research of several years*. Moscow: Hud.lit, 308–391. (in Russian)
- Bahtin, M. (2002). Problema tekstu u lingvistici, filologii ta inshih gumanitarnih naukah. Slovo. Znak. Diskurs [Problem of text in linguistics, philology and other humanitarian sciences. World. Sign. Discourse]. *Antologiya svitovoї literaturno-kritichnoї dumki – Anthology of world literary-critical thought of the twentieth century*. Lviv: Litopis, 389 – 421. (in Russian)
- Barns, D. (2005). *Istoriya mira v 10 S glavah* [History of the world in 10 S chapters]. Moscow: Moscow Publ. (in Russian)
- Batori, A. (2010). *Dialogicheskaya samost: issledovanie i primeneniye. Rekonstrukciya subektivnoy realnosti. Psihologiya i lingvistika* [Dialogic self: research and usage. Reconstruction of subjective reality. Psychology and Linguistics]. Kharkiv: Gumanitarnyy Centre. (in Russian)
- Bernard, R. (1998). *Klounskiy kontrznak ta yogo alogichnist*. [Clown counter sign and its illogicality]. Available at: <http://vivaldi.nlr.ru/bd000235701/detail>. (in Russian)
- Erzamarie (2010). *A Clown's Monologue* [Blog] Available at: <http://injustajiffy.blogspot.com/2010/05/clowns-monologue.html>
- Golozubov, A.V. (2009). *Teologiya smeha kak fenomen zapadnoy kultur* [Theology of laughter as a phenomenon of the Western culture]. Kharkiv: TO «Eksklyuziv» (in Russian)
- Golubovska, I.O. (2006). Antropocentrizm u movoznavstvi ta vikladanni inozemnih mov [Anthropocentrism in linguistics and teaching foreign languages]. *Lingvistika XX st.: novi doslidzhennya i perspektyvy – Linguistics of 20 st.: new researches and perspectives*. Kiev: NAN Ukrainy, 33-39. (in Ukrainian)
- Grabal, B. (2009). *Ya obshugovuyav angliyskogo korolya* [I Served the King]. Kiev: «A-BA-BA-GA-LA-MA-GA». (in Russian)
- Grinchishin, N.I. (2007). Princip dialogu yak svitoglyadna paradigma moralno-cinnisnih oriyentatsiy ta samovdoskonalennya lyudyny [Principle of dialogue as a world paradigm of moral values and self-perfection of man]. *Aksiologichni aspekti transformacii suchasnogo ukrayinskogo suspilstva. – Axiologic aspects of transformation of nowadays society*. Ivano-Frankivsk, 162–164. (in Ukrainian)
- harrythec clown.com (2015). *The Funnies* [online]. Available at: <http://www.harrythec clown.com/jokes.html> <http://saltlakemagazine.com/blog/2014/09/19/kid-friendly-interview-with-a-ringling-clown/>
- Jokes4us.com (2015). *Carnie Jokes* [online]. Available at: <http://www.jokes4us.com/peoplejokes/carniejokes.html>
- Laschuk, M.O. (2010). *Antropocentrichniy pidhid u doslidzhenni binarnih konceptiv «nohe» ta «distanz»* [Centered approach in the study of binary concepts «nohe» and «distanz»] Available at: <http://naub.oa.edu.ua/2012/antropotsentrychnyj-pidhid-u-doslidzhenni-binarnyh-kontseptiv-nahe-ta-distanz/>. (in Ukrainian)
- Martin, R. (2009). *Psihologiya yumora* [Psychology of humour]. St. Petersburg: St. Petersburg Publ. (in Russian)
- Moroz, A. (2010). *Koncept «blazen» u rosiyskiy, angliyskiy, i francuzkiy kulturno-movnih traditsiyah (na materialy romaniv F. M. Dostoyevskogo «Braty Karamazovy», Dzh. Tolsuorsi «Saga pro Forsaytiv» i O. Dyuma «Grafinya de Monsoro»* [Concept of “buffoon” in Russian, English, and French-speaking cultural traditions (based on the novels of F. Dostoevsky “The Brothers Karamazov”, J. Golsuorsi “The Forsyte Saga” and A. Duma “The Countess de Monsoreau”] Donetsk: Logos Publ. (in Ukrainian)
- Propp, Y.V. (2009). *Problemi komizmu i smihu* [Problems of comedy and laughter]. Available at: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/propp/03.php. (in Russian)
- Samohina, V.A. (2013). *Sovremennaya angloyazychnaya shutka* [Modern English language joke]. Kharkiv: HNU im. V.N. Karazina. (in Russian)
- Samohina, V.O. and Tarasova, S.O. (2014). Likarnyana klounada yak zhanr anglo-movnogo medichnogo diskursu. [Hospital clowning as a genre of English medical discourse]. *Visnyk Kharkiv. nats. un-tu im. V.N. Karazina. – V.N. Karazin National Univ. Messenger, 1001, 3-8*. (in Ukrainian)

- Samokhina, V.O. and Tarasova, S.O. (2014). Cognitive patterns as elements of comic in genre of hospital clowning. *British Journal of Science, Education and Culture*, 2014, 1(5), 130-134.
- Samokhina, V.O. and Tarasova, S.O. (2014). Hospital clowning in English medical discourse. *1St International Academic Conference "Science and Education in Australia, America and Eurasia: Fundamental and Applied Science"*. Australia, Melbourne, 25 June 2014, 125-129.
- Shakespeare, W. (1994) *The Twelfth Night*. L.: PenguinBooks.
- Sheygal, E.I. and Mironenko, M.V. (2005). Shut i shutnik: professiya ili hobbi? [A jester and a joker: a profession or a hobby?]. *Zhanry rechi – Genres of speech*. Saratov: «Kolledzh», 385-399. (in Russian)
- Sorokin, Y.A. (2011). Chelovek govoryaschiy v ego modusah i otnosheniyah. [A man speaking in his modes and relations]. *Massovaya kultura na rubezhe XX-XXI vekov: Chelovek i ego diskurs – Mass Culture on the edge of XX-XXI cent. Man and his discourse*. M.: Azbukovnik, 7-23. (in Russian)
- Southworth, J. (2003). *Fools and Jesters at the English Court*. Stroud : Sutton Publishing Limited.